

І. Г. Верховцева

СОЦІОКУЛЬТУРНА СПАДЩИНА УКРАЇНСЬКОГО ПОДУНАВ'Я: РЕГІОН ЯК МЕНТАЛЬНЕ УТВОРЕННЯ

Ключові слова: Українське Подунав'я, соціокультурний розвиток, регіон, локальне історіописання.

Ключевые слова: Украинское Придунавье, социокультурное развитие, регион, локальное историописание.

Key words: Ukrainian Danube region, sociocultural development, region, local historical description.

Два десятиліття, що минули після 1991 р., стали часом нових політико-економічних реалій існування українського соціуму, духовного розкріпачення українців, позбавлення стереотипів у сприйнятті себе і своєї країни, що сформувались під впливом надто ідеологізованої радянської історичної науки. Нові уявлення пересічного співвітчизника про сьогодення і минуле батьківщини — як «великої» (України), так і «малої» (рідного краю) — формуються в умовах інформаційного суспільства, розгортання процесів глобалізації, мультикультуралізму. Суспільна практика опановує нові форми інтеграції (причому, «мережеві», або «інтернет»-товариства). Посилюється роль маргінальних співтовариств, ієрархічна модель культури заміщається мозаїчною [1, с. 237]. За таких умов «розмиваються», «розчиняються» серед інших базові соціальні ідентичності людини (родова, етнічна тощо). Тому людина прагне відшукати ідейні підстави своєї соціокультурної ідентифікації, за висловом Тетяни Цимбал, «буттєвісного укорінення» [2, с. 16]. Це корелюється з процесами регіоналізації, що супроводжуються піднесенням регіональної свідомості мешканців областей, формуванням однієї з базових соціальних ідентичностей людини, різновиду територіальної ідентичності, — регіональної [3; 4, с. 136]. У науковій літературі під регіональною

ідентичністю розуміють сприйняття індивідумом себе членом уявного співтовариства з конкретною територією проживання, соціально-культурним досвідом, ціннісними орієнтаціями та способом життя. Суспільна значимість цього явища сьогодні зростає, адже регіони представляють собою не тільки складову адміністративно-територіальної системи устрою країни, а й господарські утворення. Їх економічна і загалом культурна розбудова залежить від ступеню мобілізації місцевого соціуму на вирішення актуальних для краю завдань, що, відповідно, пов'язано з рівнем регіональної свідомості мешканців [5, с. 36].

Важливе значення у формуванні територіальної, як і більшості інших базових соціальних ідентичностей, мають уявлення населення про минуле своєї малої батьківщини. За конструктивістською парадигмою, історичні знання відіграють роль міфу про спільну долю, що, у свою чергу, сприяє перетворенню мешканців краю на «горизонтальне співтовариство», їх соціальній солідарності [6, с. 109; 7, с. 210]. Дослідники вказують, що регіональна міфологія, як соціально оформлене знання про регіон, є потужним регулюючим та мобілізуючим елементом в житті суспільства, здатним об'єднати населення у локальне братство [8]. Водночас зміни картини світу сучасної людини, зумовлені якісними зрушеннями її соціокультурного буття, спонукають до пошуку нових ракурсів осмислення минулого. Один з них в соціогуманітаристиці пов'язаний з так званим «просторовим поворотом» — зростанням ролі соціального простору у науковому пізнанні. У зв'язці «простір—час» поняття простору істотно переосмислюється і усвідомлюється не тільки як синонім «території», але й як вміщена у певні рамки соціальна реальність, «ансамбль невидимих зв'язків» [9, с. 32]. При цьому дослідницька модель, як зазначає російський науковець Л. Репіна, спирається на комплекс природних, економічних, культурних та інших знаків, що може представляти певну культурно-господарську цілісність на засадах спільних уявлень, способу життя, історичних традицій незалежно від сучасних адміністративних кордонів [10, с. 10]. Відбувається, стверджують А. Полетаєв та І. Савельєва, конструювання соціальних реальностей [11, с. 356] — інтелектуальний по своїй суті процес. Результат такого конструювання, за висловом А. Ремнева, — регіон як ментальне утворення [12].

Однією з найважливіших його характеристик виступає історико-культурна спадщина, специфічні соціальні процеси, зумовлені передусім природно-географічними факторами розвитку, специфікою формування історичної пам'яті. Зазначимо, що хоча в науці не існує єдино прийнятого визначення поняття «регіон», на думку фахівців, саме соціокультурні особливості виступають однією з його суттєвих характеристик [13]. Вітчизняний вчений В. Дергачев навіть паралельно з геополітичними, економічними, адміністративними виділяє окремий тип регіонів — соціокультурні [3]. Напевно, саме тому одним з актуальних напрямків сучасних гуманітарних студій є дослідження соціокультурного розвитку регіонів, у ході якого відбувається пошук культурних констант, що дозволяють сучасній людині відчувати свою «укоріненість», формують відповідальне ставлення до оточення [14]. Сучасний дослідник О. Михайлюк наголошує, що історія суспільства й утворюючих його великих і малих груп не може вивчатись у відриві від історії картин світу, систем цінностей, форм соціальної поведінки, символів і ритуалів. Соціокультурний підхід до аналізу суспільних явищ дозволяє пізнавати їх на макро- (культура, суспільство) і мікро- (людина) рівнях [15, с. 30].

Одним з українських регіонів, історична доля якого активно вивчається, є Українське Подунав'я. Це дев'ять районів Одещини, розташованих на південному заході цієї області, у Дунай-Дністровському пониззі. Також територія краю є складовою історичних областей «Буджак» і «Бессарабія», кордони яких обіймають не тільки землі України, а й Молдови [16, с. 343, 347]. До складу УРСР Подунав'я потрапило в 1940 р. за умовами радянсько-німецьких домовленостей 1939 р., після 22-річного перебування в складі Румунії. У зв'язку з цим в радянській історичній літературі «отримало прописку» ще одне ім'я краю — «Південна Бессарабія», по суті — штучна назва, адже з південною частиною історичної області «Бессарабія» кордони історіографічної «Південної Бессарабії» не співпадають [17]. При цьому паралельно радянськими істориками використовувались назви «придунайський край», «придунайські землі» [18]. У другій половині 1990-х рр., як реакція на соціокультурні зміни, що ними були позначені 1990-ті рр., вченими до наукового обігу впроваджено топонім «Українське Подунав'я» [19; 20].

Соціально-політичні реалії 1990–2000-х рр. дали імпульс формуванню нової регіональної свідомості мешканців Подунав'я. На жаль, з економічної точки зору сьогодні край перебуває у депресивному стані. Бюджетоутворюючі підприємства, серед яких, зокрема, Дунайське пароплавство та чимало інших суб'єктів господарської діяльності, через зміни внутрішньої політики країни і зовнішню кон'юнктуру перебувають у стані суцільного занепаду. Надії на економічне відродження Подунав'я чималою мірою пов'язані зі здатністю місцевої регіональної еліти мобілізувати населення на господарську розбудову своєї малої батьківщини, перетворити мешканців краю на локальне братство. Як зазначалось вище, чималий вплив справили на це покликані уявлення мешканців краю про його минуле. Натомість у місцевому історіописанні останніми роками спостерігається кризова ситуація. В середовищі краєзнавців мають місце конфліктні відносини, пов'язані з розбіжностями та неоднозначними підходами у сприйнятті, тлумаченні історичного минулого Подунав'я [21]. Фахові історики також не стали згуртованим авангардом місцевої інтелектуальної еліти, їх спроби відтворення минулого малої батьківщини часом є скоріш провінційними рефлексіями, аніж ментальним конструюванням регіону в контексті сучасних тенденцій розвитку історичного знання [22, с. 120]. Дискусії краєзнавців-аматорів з деякими представниками загону фахових істориків іноді виходять за межі коректності, і тоді сторінки місцевих друкованих та електронних ЗМІ, на великий жаль, стають не стільки «полем змагань за ідентичність», скільки демонстрацією невисокого рівня загальної культури місцевої інтелектуальної еліти, зокрема, культури колективної пам'яті [23]. На підставі аналізу сучасних історичних творів краєзнавчої тематики, обмежених територіальними рамками Українського Подунав'я, спробуємо довести, що криза локального історіописання в краї пов'язана зі специфікою формування історичної пам'яті в регіоні та низьким рівнем культури історіописання; виходом з ситуації, що сталась, може бути запровадження у місцеве історіописання моделі дослідження минулого, пов'язаної з вивченням соціокультурної спадщини Подунав'я.

Край має складну історичну долю, оскільки від початків євразійської історії і до сьогодні перебуває на перетині мі-

граційних, торговельних, культурних шляхів континентально-го масштабу. У Подунав'ї, без перебільшення, творились доли народів Євразії, змагались за панування в Чорноморському та Середземноморському басейнах імперії. Сюди у пошуках кращого тікали від релігійного та соціального тиску народи з Балкан, півдня Європи. В краї часто мінялись володарі. Тільки у XIX — XX ст. він вісім разів змінював «державну прописку»: після перемоги у 1812 р. Росії над Туреччиною землі Подунав'я двічі переходили до складу Росії, один — Молдавії, тричі — Румунії, двічі — СРСР. Лише з 1944 р. розпочався період відносної стабільності, і до 1991 р. край перебував в складі УРСР. Кожна влада протягом цих сторіч сприяла заселенню краю або слов'янськими, або романськими народами. У новітні часи, коли більшовицькі лідери з метою побудови підмурків соціалістичної економіки переселили до Подунав'я технічних працівників, вчителів, партійні кадри з інших областей СРСР, у Подунав'я прибули переселенці зі східних частин України, з Сибіру, Далекого Сходу тощо. Сьогодні в краї мешкають представники понад тридцяти етнічних культур. Тому без перебільшення можна стверджувати: Подунав'я — перехрестя цивілізаційних впливів, зона культурних, етнічних, релігійних контактів, слов'яно-романо-тюркське пограниччя [24; 25].

В регіоні склався специфічний мультикультурний простір, у якому кровні зв'язки, зв'язки між поколіннями перервані, а це робить хитким підґрунтя соціальних зв'язків. Маргінальні уламки чималої кількості етнічних культур «приречені» волею обставин співіснувати, будувати майбутнє, маючи у минулому різні історичні долі, різних героїв та вождів, різні проекти цього майбутнього. Це нагадує справу будівничих Вавилонської вежі. Але українським Карабахом край не став. Значною мірою тому, що інтегруючим чинником тут завжди було християнство з його високими моральними настановами, оскільки для питомої ваги прибулих сюди носіїв етнічних культур воно є рідною, культуруотворюючою релігійною традицією. З слов'янських народів це українці, росіяни, болгари, серби, чехи, поляки; з романських — румуни, молдавани; з тюркських — гагаузи, християнізована гілка албанців. Ще тут мешкають вірмени, які конфесійно належать до вірмено-григоріанської гілки християнства; а також нащадки німецьких та швейцарських коло-

ністів, предки яких належали до протестантських деномінацій. В кінці 30-х рр. ХХ ст. християнами себе ідентифікували 95 % мешканців краю. Освіта, господарська, загалом їх культурна праця спрямовувались християнською традицією. Навіть у часи утвердження атеїстичного радянського режиму це становило певну базу для соціальних зв'язків, соціальної солідарності, мобілізувало мешканців на вирішення важливих завдань розвитку [5, с. 37; 26, с. 156].

Зрозуміло, вивчаючи минуле Подунав'я, слід враховувати специфіку формування історичної пам'яті в регіоні. Не брати до уваги вектор соціокультурного розвитку краю, чималою мірою зумовлений природними, етнічними, конфесійними процесами, і описувати його минуле як калейдоскопічну зміну політичних володарів та перманентне протистояння малих і великих держав у регіоні за панування над ним — це свідчення невисокої культури історіописання. Ще більшою проблемою, на наш погляд, є механічна, без належного осмислення, компіляція з наукових розробок, присвячених історії Росії, Молдавії, Румунії, Туреччини, СРСР та інших країн, до складу яких входило Подунав'я, і «склеювання» у такий спосіб «віртуальної» історії краю, чим, на жаль, хибують історичні розвідки місцевих краєзнавців [27; 28; 29]. При цьому, чимало дослідників — як аматорів, так і професійних — без достатньої аргументації, інерційно продовжують називати край «іменами», якими він називався, будучи провінцією великих держав — чи то Російської, чи то Радянської, чи то інших: «Буджак» [30], «Бессарабія» [31–33], «Південна Бессарабія» [29; 34]. Суттєвим недоліком питомої ваги вказаних праць є наведення статистичних даних, що мають відношення до історії Бессарабії, Буджаку, але з величезною долею припущення можуть використовуватись при дослідженні минулого Подунав'я [27, с. 202, 208; 28, с. 176; 30, с. 127]. Це веде до викривлення історичної візії минулого Подунав'я, штучності висновків щодо тенденцій його розвитку. До того ж, автори переобтяжують текст зайвими фактами з історії регіонів, до складу яких входив край, і які (факти — І. В.) не мають відношення до історії Подунав'я [27, с. 18–20; 32, с. 360–361; 33, с. 333]. Невміння вибрати з нагромадженого дослідниками саме те, що стосується Подунав'я, осмислити ці дані і на їх підставі визначити

специфіку розвитку краю, — веде до спотворення його історії. Крайнім випадком чого є, зокрема, наведення даних, які суперечать природнім процесам у краї: приміром, розповідається про культурний розвиток стародавнього населення в краї у добу неоліту, а потім зазначається, що археологічних знахідок цієї епохи на території Подунав'я немає [27, с. 20]. При цьому автори не взяли до уваги, що в ту епоху край був затоплений водами Чорного моря [25]. Розуміло, низька культура історіописання в Подунав'ї заважає формуванню адекватних уявлень його мешканців про минуле своєї малої батьківщини і, відповідно, піднесенню їх регіональної свідомості. Утруднює сприйняття матеріалу і низька якість поліграфії, наведення карт Бессарабії та Північного Причорномор'я чи частини Східної Європи без позначення на них сучасних кордонів Українського Подунав'я [27, с. 239–244; 28, с. 211–212].

Натомість, як доводять дослідження фахівців гуманітарного профілю у різних його сегментах, що велись і в минулих століттях [35], і останніми десятиліттями [36–51], соціокультурна історія краю доволі специфічна і має низку характерних явищ, що дозволяють визначити особливі риси природного [25; 51], етнічного [20; 39; 40; 43], конфесійного [47; 48], лінгвістичного [38], соціального [36], історичного [41; 42], геополітичного [44], загалом культурного становища Подунав'я [37; 45; 46; 49; 50]. Сучасні управлінці також відмічають неординарність Подунав'я як одного з українських регіонів, що потребує вироблення і реалізації особливої політики щодо нього. Тому в офіційній лексиці політиків, у державних документах край також виділяється з-поміж інших частин країни та Одещини і називається «Придунайський регіон», «Українське Придунав'я» [52]. Отже, є достатньо підстав для вивчення історії краю як соціокультурної цілісності. Зрозуміло, це вимагає ретельного «вичленювання» емпіричного матеріалу, що стосується історії саме Подунав'я, з величезної кількості матеріалу з історії Бессарабії, Буджаку, Північно-Західного Причорномор'я та інших регіонів, до складу яких входить край. Завдання не з легких, вимагає колективної, узгодженої праці представників різних напрямків гуманітарних досліджень, має вестись у ракурсі міждисциплінарних студій, на що, власне, вказують фахівці [53]. Адже особливості географічного розташування, природ-

ного середовища Подунав'я, що спрямовували його розвиток [25; 51], значною мірою зумовлюють цілковиту взаємозалежність усіх процесів в краї. Тому досліджувати у локальному форматі соціальну історію саму по собі, втім, як і господарську, етнічну; конфесійну тощо, без постійних звернень, пояснень до інших «місцевих історій», без урахування результату такої взаємозалежності — власне, соціокультурної спадщини краю, — на нашу думку, шлях, що веде локальне історіюписання у Подунав'ї в глухий кут. За таких умов вивчення минулого регіону не сприятиме формуванню тут «локального братства» мешканців, а праця істориків, що вивчають історію Подунав'я, не виконуватиме своєї суспільнозначущої функції — формувати у населення відчуття спільної долі, спрямовувати його на розбудову своєї малої батьківщини.

Джерела та література

1. Галушина Н. С. Проблема идентичности в мультикультурном мире // Культурные трансформации в информационном обществе: Сб. науч. статей. — М.: Изд-во МосГУ, 2006. — С. 237–244. [Електронний ресурс]: <http://www.google.com.ua>
2. Цимбал Т. Людина у пошуках ґрунту: Монографія. — К.; Кривий Ріг: Видавничий дім, 2010. — 284 с.
3. Дергачев В. А. Регионалистика // Дергачев В. А. Научные труды: В 7 кн. — Кн. 2. — Издательский проект профессора Дергачева, 2008. — [Електронний ресурс]: <http://dergachev.ru/book-7/01.html>
4. Ангелов Г., Калашник В., Старовойтова І., Терзієв В. Соціалізація та ідентифікація особистості. — К.; Ізмаїл: СМІЛ, 2000. — 240 с.
5. Верховцева И. Г. Христианское наследие Украинского Придунавья и региональная идентичность населения края // Михаило-Архангельские чтения: Сборник материалов VI Международной научно-практической конференции 17 ноября 2011 г. — Рыбница: Рыбницкий филиал ПГУ им. Т. Г. Шевченко, 2011. — С. 36–39.
6. Люббе Г. Историческая идентичность // Вопросы философии. — 1994. — № 4. — С. 108–113.
7. Шнирельман В. А. Идентичность и политика постсоветской памяти // [Електронний ресурс]: <http://www.google.com.ua>
8. Албанви А. Региональный миф и коллективная память // [Електронний ресурс]: <http://kavkaz.ge/2011/12/03/regionalnyj-mif-i-kollektivnaya-pamyat/>
9. Верменич Я. Історична лімологія: проблеми концептуалізації // Регіональна історія України. Зб. наук. статей / Гол. редактор

- В. Смолий. — К.: Институт истории Украины НАН Украины, 2011. — Вип. 5. — С. 29–49.
10. Репина Л. Между локальным и глобальным: поиски интегративных подходов // Региональная история Украины. Зб. наук. статей / Гол. редактор В. Смолий. — К.: Институт истории Украины НАН Украины, 2011. — Вип. 5. — С. 9–28.
 11. Савельева И. М., Полетаев А. В. Теория исторического знания. — СПб.; М., 2008. — 523 с.
 12. Ремнев А. В. Географические, административные и ментальные границы Сибири (XIX-начало XX в.) // [Электронный ресурс]: http://zaimka.ru/08_2002/remnev_border/
 13. Шульгин П. М. Историко-культурное наследие как особый ресурс региона и фактор его социально-экономического развития // Мир России. — 2004. — 7 июня. — [Электронный ресурс]: <http://www.cultinfo.ru/cultura/2005-02/analytic.htm>; Розенберг Н. В. Социокультурная составляющая понятия «регион» // Аналитика культурологии: сетевой научный журнал. — Тамбов, 2005. — № 2 (4). — [Электронный ресурс]: <http://analiculturolog.ru>
 14. Шушлянская Н. В. Соціокультурна історія Херсонщини кінця XVIII — початку XX ст. за нарративною літературою: автореф. дис... канд. іст. наук. — Дніпропетровськ, 2002. — 20 с.; Констатінова В. М. Урбанізаційні процеси на Півдні України (друга половина XIX — початок XX ст.): автореф. дис... д-ра. іст. наук: спец. 07.00.01. — Донецьк, 2011. — 40 с.
 15. Михайлюк О. В. Селянство України в перші десятиліття XX ст.: Соціокультурні процеси: Монографія. — Дніпропетровськ: Інновація, 2007. — 456 с.
 16. Заставний Ф. Д. Географія України. — Львів: Світ, 1994. — 472 с.
 17. Бессарабская губерния // [Электронный ресурс]: <http://ru.wikipedia.org/>
 18. Мельник С. К. Революционное движение в Придунайском крае в период империализма (1900–1917). — К.; Одесса, 1981. — 132 с.; Бачинский А. Д. В семье советской: Социалистическое строительство в придунайских землях Украинской ССР. — К.; Одесса, 1984. — 246 с.
 19. Українське Придунав'я: історія, етнокультурний розвиток: Навч. посібник / [упор. А. К. Тичина, Н. Д. Бондарчук, А. В. Дізанова, В. М. Кривцова]; За ред. О. А. Зарудняка. — Ізмаїл, 1995. — 56 с.; Українське Придунав'я. — У 2 кн. — Ізмаїл, 1998–2000.
 20. Кривцова В. М. Етнокультурні процеси в сучасному Подунав'ї // Український історичний журнал. — 1997. — № 6. — С. 63–71.
 21. Ожогова Н. Молчание зубров, или в защиту дилетантов // Курьер недели. — 2011. — 6 августа. — С. 6.; Огнев И. Измайльская история: теория невероятности // Уездный телеграф. — 2011. — 7 сентября. — С. 9.; Паламарчук С. В. Измаил: происхождение города и его названий // [Электронный ресурс]: <http://izmail.es/article/9660/>

22. Верховцева И. Г. Провинциальные рефлексии или конструирование региона: о культуре коллективной памяти на постсоветском пространстве // Жизнь провинции: Сборник статей по материалам IX Всероссийской научной конференции с международным участием. — Нижний Новгород: Книги. — С. 117–121.
23. Паламарчук С. В. Пипл хаваает, или зачем нужна параллельная псевдоистория // Уездный телеграф. — 2011. — 28 июля. — С. 17; Измаильский С. Чем кормят «пипла» квазиученые // Уездный телеграф. — 2011. — 31 августа. — С. 17.
24. Верховцева И. Г. Украинское Придунавье — славяно-романо-тюркское пограничье: базовые факторы формирования коллективной идентичности населения // Актуальные проблемы социологии, политологии, философии и истории: материалы международной заочной научно-практической конференции (19 декабря 2011 г.). — Новосибирск: Сибирская ассоциация консультантов, 2011. — С. 159–164.
25. Верховцева І. Г. Дунайсько-чорноморський фактор соціокультурного розвитку Українського Подунав'я // [Електронний ресурс]: <http://conferences.neasmo.org.ua/node/593>
26. Верховцева І. Г. Соціокультурні передумови колективізації сільського господарства у Південній Бессарабії // Питання аграрної історії України та Росії: Матеріали восьмих наукових читань, присвячених пам'яті Д. П. Пойди. — Дніпропетровськ: Дніпропетровський національний університет, 2010. — С. 155–163.
27. Південна Бессарабія (з найдавніших часів до кінця XVIII ст.) / під ред. Л. Ф. Циганенко. — Ізмаїл: СМІЛ, 2011. — 246 с.
28. Південна Бессарабія (кінець XVIII — XIX ст.): навчально-методичний посібник / під ред. Л. Ф. Циганенко. — Ізмаїл: СМІЛ, 2011. — 216 с.
29. Ветрова Г. Соціально-економічне становище населення Південної Бессарабії в роки румунської окупації (1918–1940 рр.) // [Електронний ресурс]: <http://conferences.neasmo.org.ua/node/594>
30. Шевченко А. М. Соціальна структура населення Буджаку в XIX ст. // Гуржіївські історичні читання: Зб. наук. праць. — Черкаси, 2011. — Вип. 4. — С. 127–128.
31. Паламарчук С. В. Забытая земля: историческая область Бессарабия. — Одесса, 2008. — 288 с.
32. Цыганенко Л. Ф. Дворянство Бессарабии // Литературоведческие и этнокультурные парадигмы. — Измаил, 2010. — С. 353–363.
33. Кучерявенко И. Ф. Старообрядцы в Бессарабии // Литературоведческие и этнокультурные парадигмы. — Измаил, 2010. — С. 328–341.
34. Шишкина І. А. Купецтво Півдня Бессарабії // Краєведческий вестник. — Вып. 2. — Измаил, 2008. — С. 85–95.
35. Гессен И. В. Сельская коммуна в Измаильском уезде Бессарабской губернии // Мелкая земская единица: Сб. статей. — Спб., б.г. — С. 179–185.

36. Бачинский А. Д. Основные этапы крестьянско-казацкой колонизации Буджацкой степи и низовий Дуная в XVIII — начале XIX в. // Ежегодник по аграрной истории Восточной Европы. — Кишинев: Изд. АН МССР, 1966. — С. 325–331.
37. Соколова А. К. Музыкально-песенная традиция липован украинского Придунавья: к проблеме ареального исследования фольклора: Автореф. дис... канд. искусствоведения. — К., 1984. — 18 с.
38. Лавриненко Т. С. Соціостилістичний аспект мовленевого етикету Подунав'я // Науковий вісник Ізмаїльського державного педагогічного інституту. — Ізмаїл, 2001. — Вип. 11. — С. 113–116.
39. Бачинська О. А. Українське населення Придунайських земель XVIII — початку XX ст. (Заселення й економічне освоєння). — Одеса, 2002. — 328 с.
40. Богуславська Ю. Ю. Етнічна мозаїчність Одеської області (друга половина XX ст.) // Інтелігенція і влада: Зб. наук. праць. — Серія: Історія. — Одеса, 2005. — Вип. 5. — С. 86–91.
41. Лебеденко О. М., Тичина А. К. Українське Подунав'я: минуле та сучасне. — Одеса: Астропринт, 2002. — 208 с.; Верховцева І. Г., Дізанова А. В., Запорожченко О. В., Мельникова Л. С., Тичина А. К. та ін. Українське Подунав'я. Роки незалежності: Монографія. — Ізмаїл, 2008. — 122 с.
42. Смиртина О. В. Мешканці українського нижнього Подунав'я на початку Голоцену: до проблеми залюднення регіону // Краєзнавчий вісник. — 2007/2008. — № 1 (27). — С. 3–7.
43. Тодоров В. И. Болгары Украинского Придунавья: этногеографическое исследование: автореф. дис. ...канд.геогр.наук по спец. «Экономическая и социальная география». — Одесса, 2008. — 20 с.
44. Дергачев В. А. Геополитическая трансформация Украинского Причерноморья // Дергачев В. А. Научные труды: В 7 кн. — Кн. 2. — Издательский проект профессора Дергачева, 2008. — [Електронний ресурс]: http://dergachev.ru/book-17/06.html#_ftn4
45. Житомирська Т. М. Полікультурне виховання підлітків в Українському Подунав'ї (друга половина XX ст.): деякі історико-педагогічні аспекти // Вісник Черкаського національного університету. — Серія: Педагогічні науки. — Черкаси, 2009. — Вип. 149. — С. 76–80.
46. Верховцева І. Г., Дізанова А. В. Українське Подунав'я як історико-культурний регіон // Гуржіївські історичні читання: Зб. наук. праць. — Черкаси, 2009. — С. 78–83.
47. Пригарин А. Русские старообрядцы на Дунае: формирование этноконфессиональной общности в конце XVIII — первой половине XIX вв. — Одесса; Измаил; М., 2010. — 528 с.
48. Верховцева І. Г. Церковно-державні відносини у Подунав'ї у добу радянської країни // Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри: Матеріали III Міжнародної наукової конференції, присвяченої 70-й річниці героїчної оборони

- Одеси (м. Одеса, 15–16 квітня 2011 р.). — Одеса: ВМВ, 2011. — С. 316–320.
49. Мельнікова Л. С. Соціокультурні процеси в Подунав'ї за скіфської доби // Гуржіївські історичні читання: Зб. наук. праць. — Черкаси, 2011. — Вип. 4. — С. 123–125.
 50. Телеуця В. М. Символика фольклора українців и липован Подунавья // Литературоведческие и этнокультурные парадигмы. — Измаил, 2010. — С. 299–307.
 51. Верховцева И. Г. Природно-географические факторы социокультурного развития Украинского Придунавья // Вестник гуманитарного научного образования: Научно-практический журнал. — 2011. — Ноябрь, № 11 (13). — С. 3–8.
 52. Гриневецкий С. Р. Дунай — это наше общее наследие и наше общее будущее // [Електронний ресурс]: <http://rupor.od.ua/article/Investicionnyj-forum/>
 53. Стецкевич В. В., Стецкевич Л. М. Буджак — поліетнічне прикордоння: спроби міждисциплінарних вимірів // Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри: Матеріали III Міжнародної наукової конференції, присвяченої 70-й річниці героїчної оборони Одеси (м. Одеса, 2001 р.). — Одеса, 2011. — С. 145–149.

Анотації

Верховцева И. Г. Социокультурное наследие Украинского Придунавья: регион как ментальное образование.

На основе анализа работ краеведческой тематики, посвященных истории Украинского Придунавья, делается вывод, что кризис локального историописания в крае связан с особенностями формирования исторической памяти в регионе, низким уровнем культуры историописания. Выходом из создавшейся ситуации, по мнению автора, может быть введение в местную практику историописания модели, связанной с изучением социокультурной истории края.

Verkhovtseva I. G. Sociocultural heritage of Ukrainian Danube region: the region as a mental formation.

On the basis of the analysis of the works devoted to local history of Ukrainian Danube region the author draws the conclusion that the crisis of the local historical description on the given territory is connected with the peculiarities of the formation of the historical memory in the region as well as with the low level of historical development. The author sees the way out in introducing into the practice of local historical description of the pattern connected with the study of the sociocultural history of the territory.